

“KAPLUMBAĞALAR” ROMANINDA EĞİTİME İLİŞKİN TEMALARIN EĞİTİM BİLİMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

*Analyzing the Themes Related to Education in the Novel Entitled “Turtles”
in terms of Educational Sciences*

Ahmet KESİCİ*

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, Fakir Baykurt’un *Kaplumbağalar* romanında eğitime ilişkin temaları eğitim bilimleri açısından incelemektir. Sanatın toplum için yapılması gerektiği görüşünü savunan toplumsu gerçekçi edebiyat akımının temsilcilerinden olan Fakir Baykurt, yazar olmasının yanında bir eğitimci olup eserlerinde eğitim ile ilgili unsurlara yer vermiştir. Dolayısıyla bu çalışmada Cumhuriyet’in ilk dönemlerine ilişkin eğitimin durumu ve eğitim ile ilgili görüşlerin eğitimci bir yazarın görüşleri aracılığıyla belirlenmesine katkı sağlamaya çalışılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan bir veri toplama aracı yardımıyla romanda eğitim ile ilgili yansımalar belirlenerek toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Buna göre romanda milletin refahı için eğitimin önemli bir unsur olduğu, eğitimin amacının güçlü bir ülke idealine ulaşmak, hak ve sorumluluklarını bilen, bilimsel düşünme becerileri gelişmiş ve ekonomik olarak kendine yetebilen bireyler yetiştirmek olduğu savunulmuştur. Romanın kahramanlarından olan eğitimci; öğretmeni merkeze alan geleneksel öğretme anlayışını benimsemiş; daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve natüralist eğitim felsefelerden oluşan eklektik bir eğitim anlayışını sahip; bilgili, çalışkan, dürüst, sorunlara duyarlı ve çözüm için inisiyatif alan ideal bir karakter olarak yansıtılmıştır. Ayrıca okulu toplumun merkezine alan eserde, öğretmenliğin bir yarı meslek olarak değerlendirilebilecek biçimde yansıtıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, edebî eserlerin eğitim açısından incelenmesi

ABSTRACT: The aim of this study is to investigate the themes emerged from Fakir Baykurt’s novel entitled *Kaplumbağalar*, in terms of educational sciences. In addition to being an author, Fakir Baykurt, as one of the figures of social realism movement, believes that art is for society and he also focuses on the issues of education in his work as an educator. For

* Dr., Öğretmen, Siirt, ahmetkesici@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-1830-497X

this reason, this study aims to identify the situation of education and views on education in the first phase of post-republican period by means of an education writer. In this document analysis research, the data were obtained through an instrument which was prepared by the researcher in order to identify the reflections on education in the novel. Descriptive analysis was used to analyse data. Accordingly, it was concluded that in the novel, education was a significant element for the welfare of nation and the aim of the education is to make a country great and educate individuals to be aware of their rights and responsibilities, to have scientific thinking skills and to be economically self-sufficient. The educator, as the hero of the novel, internalizes the teacher-centred education, has the notion of eclectic education which is composed of perennialism, essentialism, progressivism and naturalism. And, he is represented as an ideal, hardworking, honest and sensitive character and takes initiative to solve problems. Additionally, in the novel where the school is the heart of matter of society, teaching is considered as a semi-profession.

Keywords: Fakir Baykurt, novel of Turtles, examination of literary studies in terms of education.

Cite as / Atf: KESİCİ, A. (2025). “Kaplumbağalar” Romanında Eğitime İlişkin Temaların Eğitim Bilimleri Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15(29), 327-340. <https://doi.org/10.33207/trkede.1530472>

Yayın Tarihi	20 Ocak 2025
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: (Editör-Yayın Kurulu Üyesi) İçerik İncelemesi: İki Dış Hakem
Değerlendirme	Çift Körleme
Benzerlik Taraması	Yapıldı
Etik Bildirim	tuefdergisi@trakya.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.
Telif Hakkı/Lisans:	Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi'nde yayımlanan makaleler https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/ tarafından lisanslanır.
Date of Publication	20 January 2025

Reviewers	A Internal (Editor board member) Content review: Two External
Review Reports	Double-blind
Plagiarism Checks	Yes
Complaints	tuefdergisi@trakya.edu.tr
Conflicts of Interest	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.
Grant Support	No funds, grants, or other support was received.
Copyright & License	Trakya University Journal of Faculty of Letters is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Giriş

Roman; gerçekleşmemiş olsa da gerçekleşme olasılığı var olan olayların yer, zaman ve insan bağlamında anlatıldığı bir edebiyat türüdür (Aytaş, 2006). Türk Dil Kurumu’na göre (TDK, 2024) roman, “insanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî tür” olarak açıklamaktadır (TDK, 2024).

Romana konu olan hikâye yazar tarafından toplumun dili ve düşünce yapısı kullanılarak topluma sunulur. Yazar, romanında gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi mümkün olabilecek olayları soyut bir dünyaya taşır (Günay, 1995). Roman, kurmaca esasına dayanır. Yazar, dış dünyadan aldıklarını kurgusal bütünlük içinde nesnel olmayan bir bilinçle düzenleyip okuyucusuna ulaştırır (Budan, 2015). Bu nedenle romanlar tarihî belgeler yerine geçmez. Ancak yazarların düşünce dünyası, yaşadıkları toplumun kültüründen ve yaşadıkları döneme ait sorunlardan etkilenir. Yazarlar gördükleri, duydukları, sezdikleri ve yaşadıklarını kendi inançlarına, birikimlerine ve yetenekleri dayalı olarak eserlerine yansıtırlar. Bu nedenle edebiyat toplumun aynası olarak görülür ve toplumu yansıttığı söylenebilir (Uludağ, 2008; Güzel, 2014)). Edebî türler arasında romanlar, yazarları tarafından döneme ait inançları, siyasi olayları, ekonomik yapıyı, çevreyi, teknolojiyi, sanat ve eğitim anlayışlarını en iyi şekilde yansıtan ürünler olarak kabul edilir (Çini, 2019). Dolayısıyla romanlar, geçmişin

anlaşılmasına yardımcı olabilecek edebî metinler olarak kabul edilir (Uludağ, 2008).

Eğitim, toplumda ihtiyaç duyduğu bireyleri üretme işlevini yerine getirir (Birkök, 2013). Bu nedenle toplumda önemli bir unsurdur ve toplumu değiştirme gücüne sahiptir. Aynı zamanda toplumun kültürel özelliklerinden de etkilenir (Demirel, 2011). Dolayısıyla yaşadıkları dönemin şartlarından etkilenerek kurmaca eserler üreten roman yazarları, eğitim alırken yaşadıkları deneyimleri, dönemin eğitim ile ilgili tartışmalarını ve eğitim ile ilgili görüşlerini romanlarına yansıtabilirler. O halde romanlar dönemin eğitim anlayışına, eğitim sistemine, eğitim ile ilgili sorunlara aydınların eğitim ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine ve anlaşılmasına katkı sunabilirler. Bu bağlamda hem eğitimci hem de yazar olan Fakir Baykurt'un romanları, dönemin eğitim ile ilgili anlayışın belirlenmesi ve anlaşılmasına katkı sağlayabilecek iyi bir örnek olduğu söylenebilir.

Fakir Baykurt (1929-1999)

Burdur'un Yeşilova ilçesine bağlı Akçaköy'de doğdu. Isparta Gönen Köy Enstitüsü ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünden mezun oldu. Çeşitli kademelerde öğretmenlik yapan yazarın roman, öykü, şiir ve çocuk kitapları olmak üzere birçok eseri vardır. Yılanların Öcü, İrazcanın Dirliği, Onuncu Köy, Kaplumbağalar, Tırpan ve Amerikan Sargısı en çok tanınan romanlarındandır. Yazar, sanat ile ilgili görüşlerini *“Elbet sanat da pek çok başka insan çabası gibi insan için, halk içindir. Ama her türlü estetik yüceliğe ulaşmak koşuluyla”* şeklinde belirtmiştir. Yazma nedenini ise *“Halkın yaşamını daha dikkatle ve özenle dile getiren romanlar, öyküler yazarak, halkımın bilinçlenmesine katkıda bulunma”* şeklinde ifade etmiştir. (Başaran, 1998). Fakir Baykurt, Türk Edebiyatı'nda toplumcu gerçekçi edebiyat akımı sanatçıları arasında sayılmaktadır (Okuyan, 2006).

Toplumcu Gerçekçi Edebiyat Akımı

Toplumcu gerçekçi edebiyat akımı, sanatın toplumu geliştirme, yönlendirme ve geliştirme işlevine sahip olduğunu savunan bir harekettir (Bilir ve Yılmaz, 2023). Toplumcu gerçekçi yazarlar kendilerini yaşadıkları toplumun bir adım ötesinde görürler. Bu nedenle gerçekçilik adına gerçeği yorumlayıp kişisel yargılarda bulunularak sonuçlar üretmeye çalışırlar. Dolayısıyla eserlerinde iyi kahramanlar, ideal karakterler ve olması gerekeni temsil eden durumlar kurgularlar (Kaya, 2018). Toplumsal gerçekçilik Türk edebiyatında Attila İlhan, Aziz Nesin, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, Orhan Hançerlioğlu, Samim Kocagöz, İlhan Tarus ve Talip Apaydın tarafından temsil edilmektedir (Şahin ve Topdaş, 2016). Türk

“KAPLUMBAĞALAR” ROMANINDA
EĞİTİME İLİŞKİN TEMALARIN
EĞİTİM BİLİMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

edebiyatında toplumsal gerçekçi romancılar eserlerinde Anadolu’da yaşanan sosyal ve ekonomik eşitsizlikler, köy-kasaba-şehir, ağa-ırgat, fakir-zengin çatışmalarını konu almışlardır. Zıtlıklar barındıran bu olaylara gerçekçi, insancıl ve evrensel değerler üzerinden bakmışlardır (Şeker ve Özcan, 2021). Toplumcu gerçekçi yazarlar eserlerinde iyi kahramanlar, ideal karakterler ve olması gerekeni temsil eden durumlar kurgularlar (Kaya, 2018). Bu edebî akım, edebiyatın dönüştürücü gücünün siyasi amaçlara alet edilmesi, sanatın siyasal görüşlerin yayılması için bir araç olarak kullanılmasının yazınsal yaratıcılığı gerileteceği gerekçesi ile eleştirilmiştir (Günay, 2001).

Toplumcu gerçekçi edebiyat akımının temsilcilerinden biri olan ve aynı zamanda bir eğitimci olan Fakir Baykurt, eserlerinde eğitim ile ilgili unsurlara yer vermiştir. Dolayısıyla eğitim ile ilgili idealleri ve görüşleri olan Fakir Baykurt’un eserlerinin eğitim bilimleri açısından incelenmesinin hem edebiyat hem de eğitim bilimleri açısından önemli olduğu söylenebilir. Fakir Baykurt’un eğitim ile ilgili unsurları barındıran eserlerinden biri de Kaplumbağalar romanıdır. Bu eser, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından öğrencilere okuma alışkanlığını kazandırmak amacıyla okunması tavsiye ettiği edebî nitelikteki 100 temel eserden birdir (MEB, 2004).

Kaplumbağalar Romanı

Roman, Ankara’ya yakın bir mevkide bulunan verimsiz ve çorak topraklara sahip fakir bir köy olan Tozak köyünde geçmektedir. İmkânsızlık ve fakirlik içinde yaşamlarını sürdüren köylüler, eğitimci Rıza’nın öncülüğünde, köyün kıraç bir yerini “kirizma” tekniği ile yani toprağı bele kadar kazıyıp alt üst ederek üzüm bağı haline getirirler. Köylülerin birlikte çalışarak her eve eşit miktarda üzüm bağı dağıtılacak şekilde gerçekleştirdikleri çalışmalar köy yaşamına mutluluk ve renk katar. Dikilen asmalar büyümeye başladığında güneşin yakıcılığından korunmak için bağlara kaplumbağalar akın eder. Ancak köylülerin mutluluğu kısa sürer. Çünkü kadastro çalışmaları sonucu yapılan incelemelerde bağların hazineye aktarılmasına karar verilir. Bu kararı düzeltmek için köylülerin yaptıkları tüm çabalar zaman aşımı nedeniyle sonuçsuz kalır ve bağlar hazineye aktarılır. Bu durum köylülerde büyük bir üzüntüye neden olur. Bunun üzerine köylüler kendi elleri ile diktikleri ve çok iyi baktıkları bağları büyükbaş hayvanlarına çiğneterek bozarlar. Bozulmuş bağlarda güneşin altında kalan kaplumbağalar, güneşten korunmak için köyü terk ederler (Baykurt, 2014).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Kaplumbağalar romanında eğitime ilişkin temaları eğitim bilimleri açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma ile Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait eğitim ile ilgili görüş ve düşüncelerin belirlenmesine ve dönemin eğitim durumuna ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın hem eğitimci hem de edebiyatçı kimliğine sahip bir aydınının eğitim ile ilgili görüşleri hakkında fikir verebileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırma nitel paradigmaya dayalı doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, araştırmaya konu olan olgu ya da olaylar ile ilgili materyallerin temin edilmesi, incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde oluşan bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunda amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen Kaplumbağalar romanı yer almaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan metin, konu ve sayfa numarası bölümlerinden oluşan bir form kullanılmıştır. Romanda eğitim ile ilgili geçen ifadeler metin bölümüne, ifadenin eğitimin hangi konusu ile ilgili olduğu konu bölümüne ve bu metnin kaçınıcı sayfasında yer aldığı sayfa numarası bölümüne kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada incelemeye konu olan eser, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde araştırmanın verilerini açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaya çalışılır. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular açık, sistemli bir şekilde betimlenir. Bu nedenle doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada ilk olarak romanda yer alan eğitim ile ilgili unsurlar konusuna dayalı olarak dört temaya ayrılmıştır. Daha sonra her bir tema betimsel analiz ile incelenmiştir.

Etik Konular

Bu araştırma doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirildiğinden dolayı etik kurul onayı alınmamıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular sırasıyla; eğitimin amacı (1.Tema), öğretmenlik mesleği ve öğretmenin toplumdaki yeri (2.Tema), eğitim anlayışı (3.Tema) ve okulun toplumdaki yeri (4. Tema) başlıkları altında sunulmuştur.

1. Tema: Eğitimin Amacı

Yazar, romanda eğitimin amacının milletin refahı ve güçlü bir ülke olma idealine ulaşmak olduğunu “*Her köye bir eğitmen, öğretmen yollayabildik mi, Türk’ün düşmanları fesatlığından çatlayacak! ... Köylülerin düşüncesini açacak, uyandıracak. O zaman milletin yüzüne kan, dizine can gelecek...*” (s. 49) şeklinde açıklamıştır. Bu amaca ulaşmak için milletin her ferdinin eğitilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Bu doğrultuda her köyde okul açıp öğretmen gönderilmesinin önemi vurgulanmıştır. Eserde güçlü bir ülke olma ve milletin refahını sağlama amaçlarına ulaşmada en önemli unsurun eğitim olduğu “*Eğitim, eğitim, eğitim! Benim kanaatime göre eğitim ekonomiden önce gelir*” (s. 335) şeklinde ifade edilmiştir.

Romanda “... *Hem de sadece A’yı B’yi, değil işgücü, hak sormayı, hak almayı belletecek eğitmenler!*” (s. 49) ifadesi ile eğitimin bir başka amacının hak ve sorumluluklarını bilen iyi vatandaş yetiştirmek olduğu belirtilmiştir. Eğitimin bireysel açıdan başka amacı “*Hepiniz fen kafalı olacaksınız.*” (s. 39) ifadesi ile açıklanmıştır. Buna göre geleneksel düşünme kalıplarını kullanan bireyin yerine bilimsel düşünme alışkanlığı kazanmış ve buna göre iş gören insan tipi yetiştirilmesi bir hedef olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca eserde, eğitimin her bir bireye ekonomik olarak kendine yetebilecek beceriler kazandıracağına umut edildiği “*Bizden sonra gelenlerin tümü okumuş olacak!*” dedi Rıza. “*Bir kolayını bulurlar! Okumuş insan ekmeğini taştan çıkarır! Buna umudum var!*” (s. 205) ifadelerinden anlaşılmaktadır.

2. Tema: Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Toplumdaki Yeri

Eserde köy öğretmenlerinin yetiştirilmesinin, askerlik sonrası kısa süreli eğitim ile gerçekleştiği belirtilerek dönemin öğretmen yetiştirme yöntemine ışık tutulmaktadır. Konu eserde “*Ne öğrendimse askerlikte öğrendim. Çavuş oldum. Terhis olup köye gelince.... Mahmudiye’deki kursa yolladı. Orda hem okuma yazmaya çalıştık hem köye yararlı beceriler öğrendik. Bağ nasıl dikilir? Asma nasıl budanır... Zaman arttıysa biraz okuma yazma, biraz toplay, çıkay, biraz çarpay, böley*” (s. 39) şeklinde açıklanmıştır. Bu ifadelerden öğretmen yetiştirme programlarının içeriğinin günümüz programlarına göre oldukça sınırlı olduğu, yaşam için gerekli temel beceriler ve köy yaşamı için gerekli bilgilerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Eserde geçen “kılavuza bakar bakar öğretirdi. Kılavuzu cümle cümle, harf harf uygulardı. ...Ben kılavuza bakmadan yapamam! Neme gerek, bir yanlışlık yaparım! Bir harfi öğretirim. O yüzden çok bakarım kılavuza” (s. 39) ifadelerinden eğitmenin öğretim kılavuzuna sıkı sıkıya bağlı kaldığı böylece öğretimde özerk davranmadığı anlaşılmaktadır.

Romanda kurgulanan öğretmen; köyde saygı duyulan, bilgili, sözüne güvenilir, toplumsal sorunlara duyarlı, çözüm üreten ve bu doğrultuda köylüleri harekete geçiren bir karakterdir. Köylülere üzüm bağı dikme fikrini veren ve bunun gerçekleşmesi için köylüleri organize eden de öğretmendir. “.....İşte muhterem hocam, işte bütün bunlardan dolaydır ki, biz umudumuzu size bağladık” (s. 335) ifadesinden köylülerin umutlarını öğretmene bağladıkları anlaşılmaktadır. Eserde köylülerin öğretmeni devletin bir temsilcisi ve bir lider olarak gördükleri “....Hamdi Bey'im sen ki hükümetimizin bir büyük gezicisi, bütün eğitimlerin, öğretmenlerin başısın! Bilim, bilgi sahibisin. Her zaman bizim sana saygımı, efendime söyleyeyim, eytaçlığımız vardır. Bahusus ki bize şimdi senin gibi bir öncü lüzum etmiştir” (s. 122) ifadelerinden anlaşılmaktadır.

3. Tema: Eğitim Anlayışı

Eserde “Asıl okul köyün kendisi! Yazlar, kışlar, tarlalar, dağlar, yalçın kayalar! İnsanı insan eden, adam eden yaşam! (s. 325) ifadesi ile yazar, eğitimin tüm hayatı kuşatan bir eylem olduğunu ve yaşamın insanı eğiten bir okul olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Ayrıca “... Hem de sadece A'yi B'yi, değil işgücü, hak sormayı, hak almayı belletecek eğitimler!” (s. 49) ifadesi ile öğrenmede sorumluluğun öğretmene yüklendiği anlaşılmaktadır. Bu durum geleneksel öğretimin öğretmeni merkeze alan eğitim anlayışına işaret ettiği şeklinde değerlendirilebilir.

Eserde eğitim sürecine ilişkin aşağıda sunulan diyalog, eğitim anlayışı konusunda önemli ipuçları sunmaktadır:

- Öyleyse söyleyin. Yiyeceklerden başka ne seversiniz!
- Sütü aşısı!
- Ağız!
- Dut!
- Eti!
- Pekmezi!
- Üzümlü eğitimim üzümü!
- Ellerini çırpı. - Tamam iyi bildiniz aferin!
- Pekey söyleyin bakayım üzüm nerede olur? Tarlada mı, dağda mı, ağaçta mı?
- Yoksa suda mı?
- Asmada olur eğitimim asmada!

“KAPLUMBAĞALAR” ROMANINDA
EĞİTİME İLİŞKİN TEMALARIN
EĞİTİM BİLİMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

- Ne biliyorsunuz?
- Biz Hançılı’da gördük eğitmenim!
- Pekey bizim burda neden olmuyor?
- Asma, yok eğitmenim asma yok!
- Asma olsa olur mu?
- Olur eğitmenim, olur!
- Pekey asma nasıl olur? Bunu söyleyin bakayım!
- Asmayı dikeriz eğitmenim!
- Dikilirse tutar! Kuyudan sularız.” (s. 60)

Öğretim sürecine ilişkin bu diyalogdan anlaşılacağı üzere, eğitmen soru cevap yöntemini kullanarak öğrencilerin sahip olduğu ön bilgilerden hareketle anlatmak isteği konuya geçişi sağlayan bir yöntem izlemiştir. Soru cevap yöntemi ile öğrencilerini derse hazırlayan öğretmen daha sonra anlatım tekniğini kullanarak işleyeceği konuyu anlatır. Eserde bu durum *“Asma denen şey bir bitkidir. Bitki ne demek? Yani yerden biten şey! Yeşil! Asma bitkisi susuz yerde bile yetişebilir. Yurdumuzda kır bağları vardır. Bizim burada da kır bağı olur. Kır bağı nasıl olur dersiniz, onu da size anlatayım!”* (s. 61) şeklinde ifade edilmiştir.

Romanda günlük hayat ile ilişkili işlerin de derse konu edildiği anlaşılmaktadır. Örneğin köyde belli zamanlarda yapılan koçkarımı etkinliklerine eğitmenin öğrencileri götürdüğü ve eğitmenin bunu bir ders olarak gördüğü *“Koçkarımı da bir derstir, hem büyük bir ders bilene! Deftere yazarsın kıra gittik diye! İstersen altına bende köyün mührünü basarım!”* Rıza uzatmadı. *“Pekey, pekey!”* dedi. *“Kızlar oğlanlar koçkarımı dersini görmekten mahrum kalmasın!”* (s. 202) ifadelerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca *“Öyleyse dinleyin bakayım. Size bağ dikmenin ne olduğunu, burada karatahtanın başında değil, dike dike öğreteceğim!”* (s. 60) ifadelerinden köy yaşamı için oldukça önemli olan bağ dikimi ve bakımı gibi uygulamaları içeren etkinliklerin okulda gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Romanda disiplini sağlamada ceza yönteminin uygulandığı *“Bakın bana emmi demek yasak! Herkes eğitmenim diyecek! Yakında gezici Hamdi Bey (müfettiş) gelince biriniz dayı, emmi, dersiniz artık döverim! Hem de atarım okuldan! Çünkü sözümü tutmuyorsunuz, ne yapayım? Ama eğitmenim dersiniz hiç atmam!”* (s.60) ifadelerinden anlaşılmaktadır.

4. Tema: Okulun Toplumdaki Yeri

Romanda okul, köy yaşamında merkeze alınan, eğitim ve öğretim dışında köyü ilgilendiren işlerin ve etkinliklerin gerçekleştirildiği bir yer olarak konumlandırılmaktadır. Romanda bu durum *“Delikanlılara söyle yarın*

erkenden okula gelsinler! Onlara komutlarım var!” (s. 179-180) şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca “...Gitmiş. Şimdi orda, okulun önünde bekliyor. Birer ikişer delikanlılar geliyor” (s. 183) ifadesi ile ve “... İyisi mi götürelim! Bir odaya kapatalım. Bence Irıza'nın okulun odası uygun. Kapısına kilit takalım. İsterseniz başında üçer üçer nöbet turalım! Hökümet işini her zaman sağlam tutmak gerek Battal!” (s. 214) ifadeleri ile okulun eğitim ve öğretim dışında toplumu ilgilendiren önemli işler için kullanılan bir yer olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Kaplumbağalar romanı eğitim açısından incelenmiştir. İncelenen roman, Cumhuriyet'in kurulmasından sonraki ilk dönemlerde eğitimin amacı, öğretmenlik mesleği ile öğretmenliğin toplumdaki yeri, eğitim anlayışı ve okulun toplumdaki yeri konularındaki görüşlere ışık tutacak niteliktedir.

Demirel (2011) planlı eğitimin uzak, genel ve özel amaçları olduğunu belirtmiştir. Bu hedefler, nasıl bir insan tipi yetiştirilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Ayrıca eğitimin sosyal değişimi sağlama işlevi vardır. Sosyal değişim eğitim ile gerçekleştirilebilir (Özbay, 2013). Romanda eğitimin amacının; milletin refahı ve güçlü bir ülke idealine ulaşmak, hak ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek olduğu savunulmuştur. Bu amaç, toplumun sürekliliğini sağlama işlevine yönelik bir hedef olarak değerlendirilebilir. Ayrıca romanda, eğitimin diğer bir amacının fen bilimlerini benimsemiş bireyler yetiştirmek olduğu belirtilmiştir. Eğitim ile “Fen kafalı” bireyler yetiştirerek sosyal değişimi sağlayıp modern bir toplum oluşturmanın amaçlandığı değerlendirilmektedir. Romanda eğitimden her bir ferdin ekonomik özgürlüğüne ulaşabileceği ve karşılaşacağı zorlukların üstesinden gelebilecek nitelikte insan yetiştirme beklentisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meslekler; standartları önceden belirlenmiş, uzun bir eğitim sonrası kazanılan bilgi, beceri ve davranış gerektirir. Meslek sahipleri, sahip oldukları uzmanlıkları nedeniyle bir statü ve ekonomik kazanç elde ederler. Ancak bir işin meslek olarak kabul edilmesi için uzun süreli bir eğitim, işte özerklik ile işin teorik ve kavramsal temellerinin olması gerekir. Bunların sağlanmaması durumunda bu işin yarı meslek olduğu anlamına gelir (Şenol, 2020). Romanda öğretmenlik görevi için kısa süreli bir eğitimin yeterli olduğu bildirilmiştir. Öğretmen, öğretim görevini öğretim kılavuzuna sıkı sıkıya bağlı kalarak gerçekleştirmektedir. Öğretim kılavuzuna sıkı sıkıya bağlılık, öğretimde özerk davranıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Romanda, öğretime yönelik teorik ve kavramsal temellere vurgu yapılmamıştır. Ayrıca eğitmen, köyde çocukların eğitim sorumluluğunu yerine getirirken aynı zamanda tarlasını ekip biçmektedir. Bu nedenle yazarın eserinde kurguladığı eğitmenlik için yarı meslek tanımlaması yapılabilir.

Öğrenme ve öğretmede geleneksel anlayış ve yapılandırmacı anlayış olarak adlandırılan birbirine zıt iki yaklaşım vardır (Aypay, 2011). Geleneksel öğrenme ve öğretme anlayışı, öğretmen merkezlidir. Bu yaklaşıma göre öğrenme sürecinde öğretmen aktif, öğrenciler ise pasiftir. Öğretmenin öğrencilere nesnel bilgileri aktarma görevi vardır. Öğrencilerin hafızaya kaydettikleri bilgi miktarı başarının göstergesidir. Öğrenme sürecinde daha çok sunuş yöntemine yer verilir. Değerlendirme sürecinde ise ürün odaklı yazılı ve sözlü sınavları gibi klasik yöntemler işe koşulur (Aydın, 2006; Savaş, 2011; Ceylan, 2013; Kesici, 2019). Yapılandırmacı öğrenme ve öğretme yaklaşımında ise öğrenciyi merkeze alan bir anlayış söz konusudur. Öğretmenin görevi, öğrencilerinin bilgilerini yapılandırmalarına rehberlik etmek ve öğrenmeye motive etmektir. Bu yaklaşımda öğrenme sorumluluğu öğrenciye aittir. Öğretimin değerlendirilmesinde öğrenme süreci ve öğrenme ürünleri göz önüne alınır. Bu nedenle yapılandırmacı öğrenme-öğretme anlayışında ölçme ve değerlendirmede yazılı sözlü sınavları gibi klasik ölçme yaklaşımlarının yanında özdeğerlendirme, ürün dosyası, akran değerlendirme gibi yöntem ve teknikler işe koşulur (Savaş, 2011; Kesici, 2019). Romanda eğitmenin derste daha aktif, öğrencilerin ise daha pasif olduğu, öğretimde sunuş yöntemi ile soru-cevap yöntemlerini kullandığı ve öğretim sürecinde cezayı kullandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla yazarın romanında yansıttığı eğitmenin geleneksel eğitim anlayışını benimsediği söylenebilir. Öğretmeni merkeze alan geleneksel öğrenme modelleri daimicilik ve esasicilik eğitim felsefelerine dayanır (Coşkun ve Taneri, 2021). Ayrıca romanda, yaşam için gerekli olan çeşitli uygulamaların (bağ dikimi ve koçkarımı gibi) eğitimin konusu kapsamına alındığı görülmektedir. İlerlemecilik eğitim felsefesinde okul, yaşama hazırlıktan öte yaşamın kendisi olmalıdır (Demirel, 2011). Köy yaşamı için önemli olan çeşitli konuların okulda gerçekleştirilen planlı eğitim kapsamına alınması, ilerlemeci eğitim anlayışı ile uyumludur. Dolayısıyla yazarın kurguladığı eğitmenin ilerlemeci eğitim felsefesini benimseyen bir öğretmen olduğu sonucu çıkarılabilir. Ayrıca yazar eserinde, doğanın da bir okul olduğunu ve doğanın insanı insan ettiği görüşünü ileri sürmüştür. Natüralist eğitim anlayışına göre eğitim, doğal yasaların gereklerine uygun olmalıdır. Eğitim ile insanın doğayı kavraması sağlanmalıdır. Dolayısıyla natüralist eğitim

anlayışına göre eğitim, insanın doğal gelişimine katkı sağlayacak biçimde gerçekleştirilmelidir (Ulu, Akto ve Küçükaslan, 2021; Sönmezsoy, 2014). Bu görüşler, yazarın natüralist eğitim anlayışını da benimsediğinin bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak yazarın; daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve natüralist eğitim felsefelerinden oluşan eklektik bir eğitim anlayışını romanında yansıttığı söylenebilir.

Kaplumbağalar romanında yazarın kurguladığı ideal karakterden biri eğitmenidir. Eğitmen; köyünde saygı duyulan, bilgili, güvenilir, toplumsal sorunlara karşı duyarlı ve bu konulara çözüm üretme inisiyatifi olan becerikli bir karakter olarak sunulmaktadır. Bu durum öğretmenlik mesleğinin imajı açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca romanda okul, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir mekân olmasının yanında toplumun tümünü ilgilendiren iş ve işlemlerin görüldüğü, karara bağlandığı ve uygulamaya geçirildiği bir yer olarak kurgulanmıştır. Bu da yazarın okula verdiği önemin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak “Kaplumbağalar” romanı öğretmenlere ve öğretmen adaylarına okumaları için tavsiye edilmelidir. Toplumsal sorunlara duyarlı, sorunlara çözüm üreten ve inisiyatif alabilen, fedakâr, saygın, güvenilir ideal bir karakter olan eğitmen Rıza, öğretmen ve öğretmen adaylarına bu konularda rol model olabilir. Araştırmacılara başka edebî eserlerin eğitim açısından incelenerek aydınların eğitim ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi için çalışmalar yapmaları önerilebilir. Böylece hem aydınların hem de yazarların aynası oldukları toplumun eğitim konusundaki bilgi, anlayış ve beklentileri belirlenebilir. Bu konuda yapılacak çalışmalar eğitimde gerçekleşen değişimlerin izlenmesine de katkı sağlayabilir. Ayrıca romanların eğitim açısından analizinin eğitim bilimleri öğretiminde etkili bir yöntem olduğu, bu nedenle eğitim bilimleri öğretiminde edebî eserlerden yararlanılabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Hasan. (2006), “Postmodernizmin Eğitimdeki Uzantısı: Felsefi Yapılandırmacılık”, *Bilim ve Gelecek Dergisi*, 29, 1-12.
- AYPAY, Ayşe (2011), “The Adaptation of The Teaching-Learning Conceptions Questionnaire and it’s Relationships With Epistemological Beliefs”, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(1), 21–29.
- AYTAŞ, Giyasettin, (2006), “Edebî Türlerden Yararlanma”, *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 269-274.

"KAPLUMBAĞALAR" ROMANINDA
EĞİTİME İLİŞKİN TEMALARIN
EĞİTİM BİLİMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

- BAŞARAN, Mehmet (1998), "Bir Uzun Yol Yolcusu Fakir Baykurt", Erişim Adresi: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/129510737.pdf>. Erişim tarihi: 13.06.2024.
- BAYKURT, Fakir (2014), *Kaplumbağalar*, Literatür Yayınları, 24. Basım, İstanbul.
- BİLİR, Bayram, YILMAZ, Arif (2023), "Özbek Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik", *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, 7(2), 249-260.
- BUDAN, Cem Yılmaz (2015), "Sosyal Bilimler Araştırmalarında Edebî Bir Tür Olarak Romanı Araçsallaştırmak". *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 292-313.
- CEYLAN, Yusuf (2013), *Eğitimde yapılandırmacılık ve din eğitimi*, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- ÇİNİ, Yasemin Nur (2019), "Teknoloji Bağımlılığının Sebepleri Üzerine Bir Roman Analizi: Postayla Gelen Deniz Kabuğu", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(2), 754-775.
- COŞKUN, Seyit, TANERİ, Pervin Oya (2021), "Öğretmen Adaylarının Eğitim Yaklaşımlarının Eğitim Felsefeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *Dört Öge*, (19), 29-49.
- DEMİREL, Özcan (2011), *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*, Pegem Yayınları, Ankara
- GÜNAY, Çimen (2001), *Toplumcu gerçekçi Türk Edebiyatında Suat Derviş'in yeri*, Yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- GÜNAY, V Doğan (1995), "Roman Çözümlemesine Toplum-Dilbilimsel Bir Yaklaşım", *Dil Dergisi*, 35,5-24.
- GÜZEL, Bekir (2014), "Oluşumsal Yapısalcı Bir Yaklaşım: Cemile & Cengiz Aytmatov", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Journal of Language and Literature Studies TDED*, 10, 71-80.
- KARASAR, N. (2014), *Bilimsel araştırma yöntemi*, Nobel Yayınları, 26. Baskı, Ankara.
- KAYA, Elif (2018), "Toplumcu Gerçekçi Yazar Kemal Bilbaşar'ın Cemo Adlı Eserinden Yansıyan Anadolu", *Folklor/Edebiyat*, 24(95), 241-260.
- KESİCİ, Ahmet (2019), "Eğitimde Postmodern Durum: Yapılandırmacılık", *İnsan ve İnsan*, 6(20), 219-238.
- MEB (2004), "100 Eser", Erişim Adresi: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1393.pdf>, Erişim Tarihi: 14.06.2014
- ÖZBAY, F (2013). "Eğitim Sosyal Değişme ve Tabakalaşmasındaki Yeri", Ed. Mimar TÜRKKAHRAMAN, İbrahim KESKİN, *Eğitim Sosyolojisi*, Lisans Yayıncılık, İstanbul.

- SAVAŞ, Behsat. (2011), “Yapılandırmacı Öğrenme”, Ed. Alim KAYA, *Eğitim Psikolojisi*, Pegem Akademi, Ankara.
- SÖNMEZSOY, Veysel (2014), *Eğitim felsefesi* (12. Baskı), Anı Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN, Veysel, TOPDAŞ, Fatma (2016), “Toplumsal Gerçeklik Bağlamında Yaşar Kemal’in ‘Dağın Öte Yüzü’ Üçlemesi”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 1-20.
- ŞEKER, Aziz, ÖZCAN, Emre (2021), “Ekonomi-Politik Yönleriyle Karşılaştırmalı Roman Analizi: Gazap Üzümleri, Demirciler Çarşısı Cinayeti ve Yusufçuk Yusuf. *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(1), 79-91.
- ŞENOL, Cem (2020), *Öğretmenlerin mesleki profesyonellik algılarının mesleki statü, iş memnuniyeti ve öz yeterlik alguları üzerine etkisi*, Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- TDK (2024), Türk Dil Kurumu, Erşim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim tarihi 10 Haziran 2024.
- ULU, Hicret, AKTO, Akif, KÜÇÜKASLAN, Alaattin (2021), “Spiritüalist Eğitim Felsefesi İle Natüralist Eğitim Felsefesinin Karşılaştırılması”, *Journal of International Social Research*, 14(81), 36-51.
- ULUDA, Mehmet Emin (2008), “Çalıkuşu Romanında Vurgulanan Eğitim Problemleri Ve Günümüze Yansımaları”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 78-90.
- YAZICI OKUYAN, Hülya (2006), “Fakir Baykurt’un Romanlarında Eğitim İzleği”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 45-51.
- YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan (2013), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara.